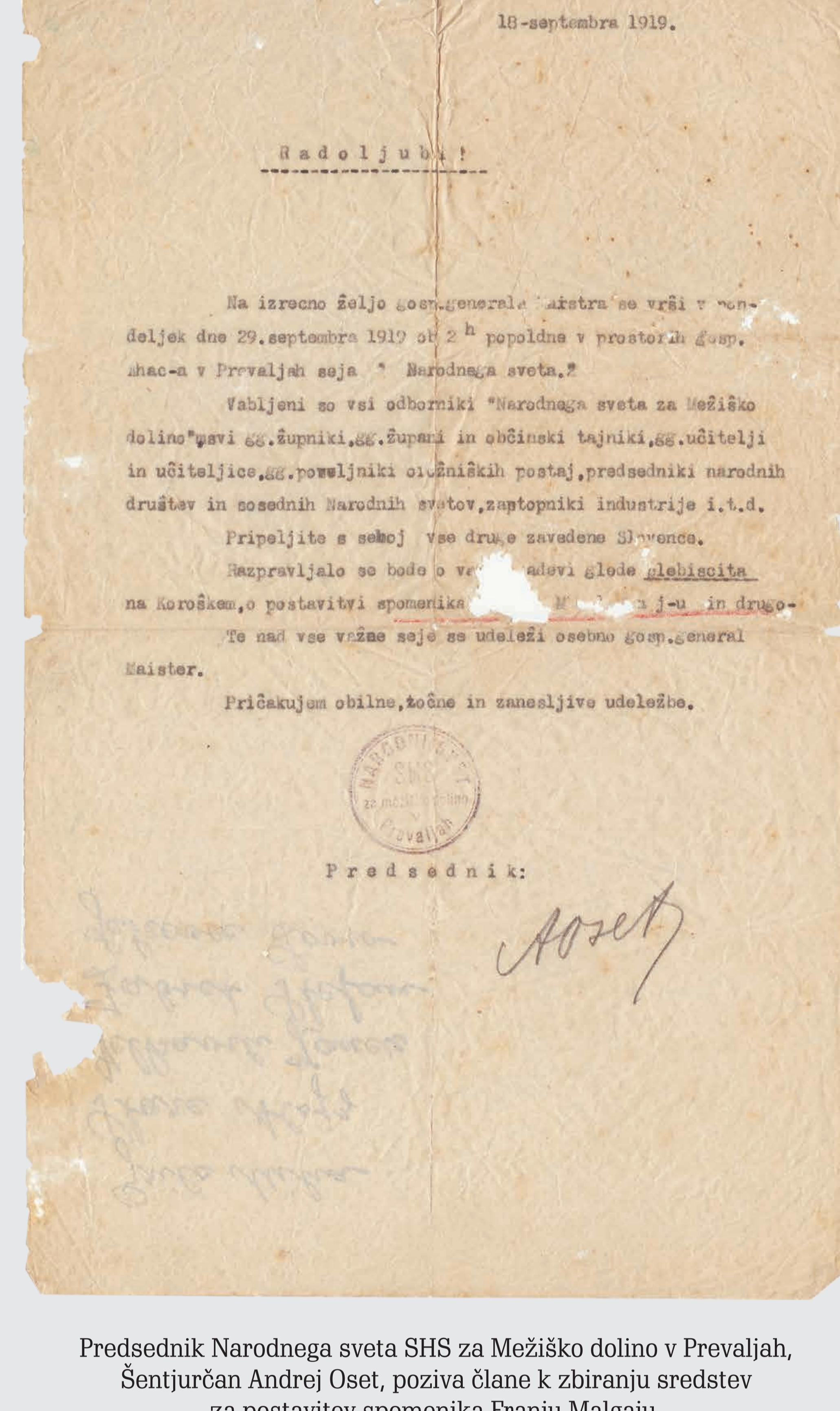

Od programa Zedinjene Slovenije do mednarodno priznane Kraljevine SHS

Slovenci so živeli znotraj Habsburške monarhije razdrobljeni po različnih deželah (največ na Kranjskem, pa tudi na Koroškem, Štajerskem in Goriškem). Ideje po združitvi vseh Slovencev v eno enoto v okviru Avstrijskega kraljestva je objavil Matija Majar – Ziljski v programu Zedinjena Slovenija v revolucionarnem letu 1848. Po zadušitvi revolucije in z nastopom desetletnega obdobja Bachovega absolutizma (Alexander Bach je bil avstrijski notranji minister) so ideje Zedinjene Slovenije potisnjene ob stran. Ponovno pridejo do izraza v letu 1867, ko Madžari dosežejo personalno unijo v odnosu z Dunajem, kar je pomenilo, da Budimpešta postane enakovredna Dunaju – država postane dualistična oz. dvojna monarhija. To je bilo možno zaradi šibkosti dunajskega dvora po porazu v vojni s Prusijo. Po ustavnih spremembah v istem letu se Avstrijsko cesarstvo preimenuje v Avstro-Ogrsko, ki v taki obliki ostane do konca I. svetovne vojne, 1918. V monarhiji živeči slovanski narodi (predvsem Čehi pa tudi Slovenci) teh odločitv niso bili naklonjeni. Ideje po združitvi južnoslovanskih narodov v eno enoto pod Avstro-Ogrsko pridejo do izraza po aneksiji Bosne in Hercegovine 1908 (1878 Avstro-Ogrska po zmagi nad Osmanskim cesarstvom zasede BiH). Željo po preoblikovanju dualistične monarhije v trialistično (iz treh enakovrednih delov) je predstavil Jugoslovanski klub (slovenski, hrvaški in srbski poslanci Dunajskoga državnega zbora) v t. i. Majniški deklaraciji (v maju 1917). Cesar Karel I. je temu sprva nasprotoval, šele v letu 1918 je pokazal pripravljenost na spremembe v smeri trializma, vendar takrat je bilo že prepozno – jugoslovanski narodi so se odločili za svojo državo. 29. oktobra 1918 je tako nastala Država Slovencev, Hrvatov in Srbov, ki je obsegala slovenske dežele (brez dela Primorske, ki je pripadel Italiji), Hrvaško s Slavonijo, Dalmacijo z Bokokotorskim zalivom, Bosno in Hercegovino in Vojvodino. Država SHS ni bila mednarodno priznana država in ni bila na strani zmagovalcev I. svetovne vojne, zato je obstajala bojazen, da si bodo zmagovalke vojne (predvsem Italija) poskušale prilastiti njeno ozemlje. S tem v mislih se je Država SHS povezala s Kraljevino Srbijo, ki je bila na strani zmagovalk. 1. decembra 1918 je prišlo do združitve Kraljevine Srbije (v novembru se je že združila s Kraljevino Črno goro) in Države Slovencev, Hrvatov in Srbov v Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev (SHS).

<http://www.rtvslo.si/kultura/drugo/franjo-malgaj-borec-za-severno-slovensko-mejo-nakoroskem/296414>

Predsednik Narodnega sveta SHS za Mežiško dolino v Prevaljah,
Šentjurčan Andrej Oset, poziva člane k zbiranju sredstev
za postavitev spomenika Franju Malgaju.

Dokument hrani Janko Šampfl.

Malgajev prijatelj Andrej Oset je 19. junija 1919 zapisal:
»Bil si zvest svojim besedam do smrti. Rekel si mi večkrat:
Če Švabi napadejo, se ne umaknem in živ ne grem
iz Koroške! Žal so se Tvoje besede uresničile.«

Rojstna hiša Andreja Oseta (po domače Goriški) v Hruševcu.

Priložnostni poštni žig, v uporabi ob 90. obletnici smrti Franja Malgaja na pošti Ravne na Koroškem;
avtor Janko Šampfl.

VEČER 31. MAJA 1956

Ob 70-letnici Andreja Oseta

Skrmomnost ne sili na plan. Do danes je, da je vemo nekaj mesecev od tega je Andrej Oset tisto obhajal svoj veliki praznik, zato pa smo zvedeli še sedaj. V tem doboh se je že pred prvo svetovno vojno krepko udejstvoval kot narodni, gospodarski in kulturni delavec, pred vsem v Šentjurju, kjer je imel v lasti vodilno gospodarsko podjetje v Kostanjah v Prevaljski dolini. Z ekotonom Dušana Kvedra je v Šentjurju v letih 1900–1908 ustanovil v tedaj nemškultiviranem trgu slovensko tambovsko društvo citadino, krenjincu.

V tem doboh je Andrej Oset v bližini Maribora ustanovil tudi v Radovljici, pričetno aktivno v političnih organizacijah, pred Vrbskim trgom z metropolitiko fejseljskega postaja, s telefonom in z ameriškim nadomestnim poštnim sistemom.

Tako ob 70-letnici so ga Nemci izgnali. V Srbiji se je vključil v NOV in maja leta 1945, ko je Šentjurja se oblast osvojil, postal SNOS predstavnik in svojo delegacijo najprej v Mursko Soboto, po osvoboditvi Maribora pa v Maribor na obisk pri generalu Tukarju, komandantu Boleta. V tem Jugosloviji je Oset mnogo dopisoval, zlasti v Kmečki glas, v Večer in v Rodni ljudjanci, v Mariboru pa v Občini bogatemu mestninskemu delu, ki obsegata 55 let, češtimo Andreju Osetu. Goriščemu k njegovem sedemdesetletnemu in k njegovem uspešnem ter močnemu življenju je mnogo let zdravega dela in prijetnega počinka.

Dr. F. M.

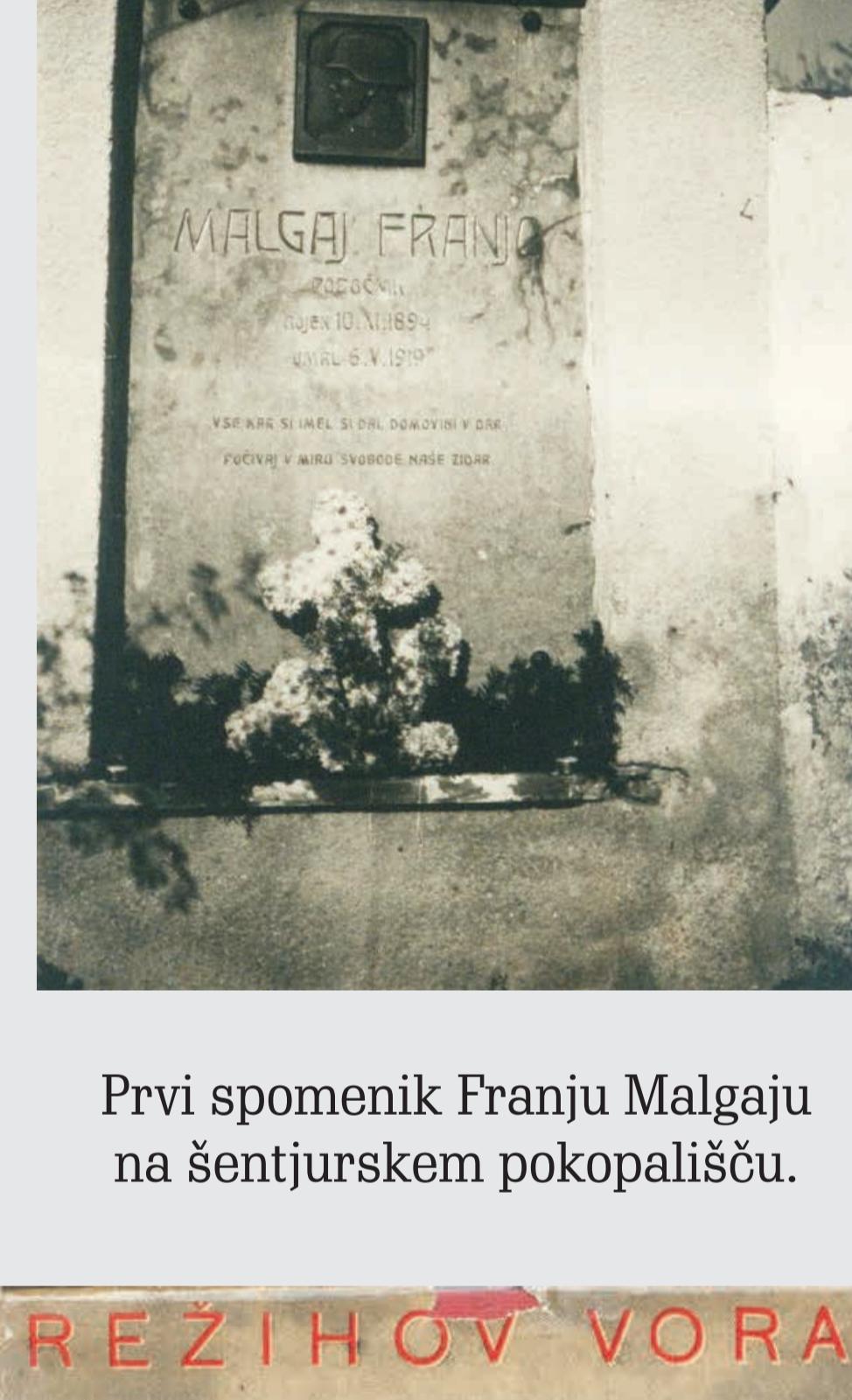
Članek v Večeru ob 70-letnici Andreja Oseta.

Tov. Andrej Oset

Sokola in mlekarne ter s tem delom, na katerih žalbi z zahtevami, da jih Nemiči v nekaj letih spremeni Šentjur v narodni trg. V letih 1908–1909 srečamo Andreja na volitem v Trstu pri Ravnah, Tukarja, Benčeta, Komšicom, počitnik Kot gospodarski organizator in ustanovitelj živinorejske in

Stranica prvega spomenika Franju Malgaju na Tolstem vrhu pri Ravneh, leta 1924.

Prvi spomenik Franju Malgaju na Šentjurskem pokopališču.

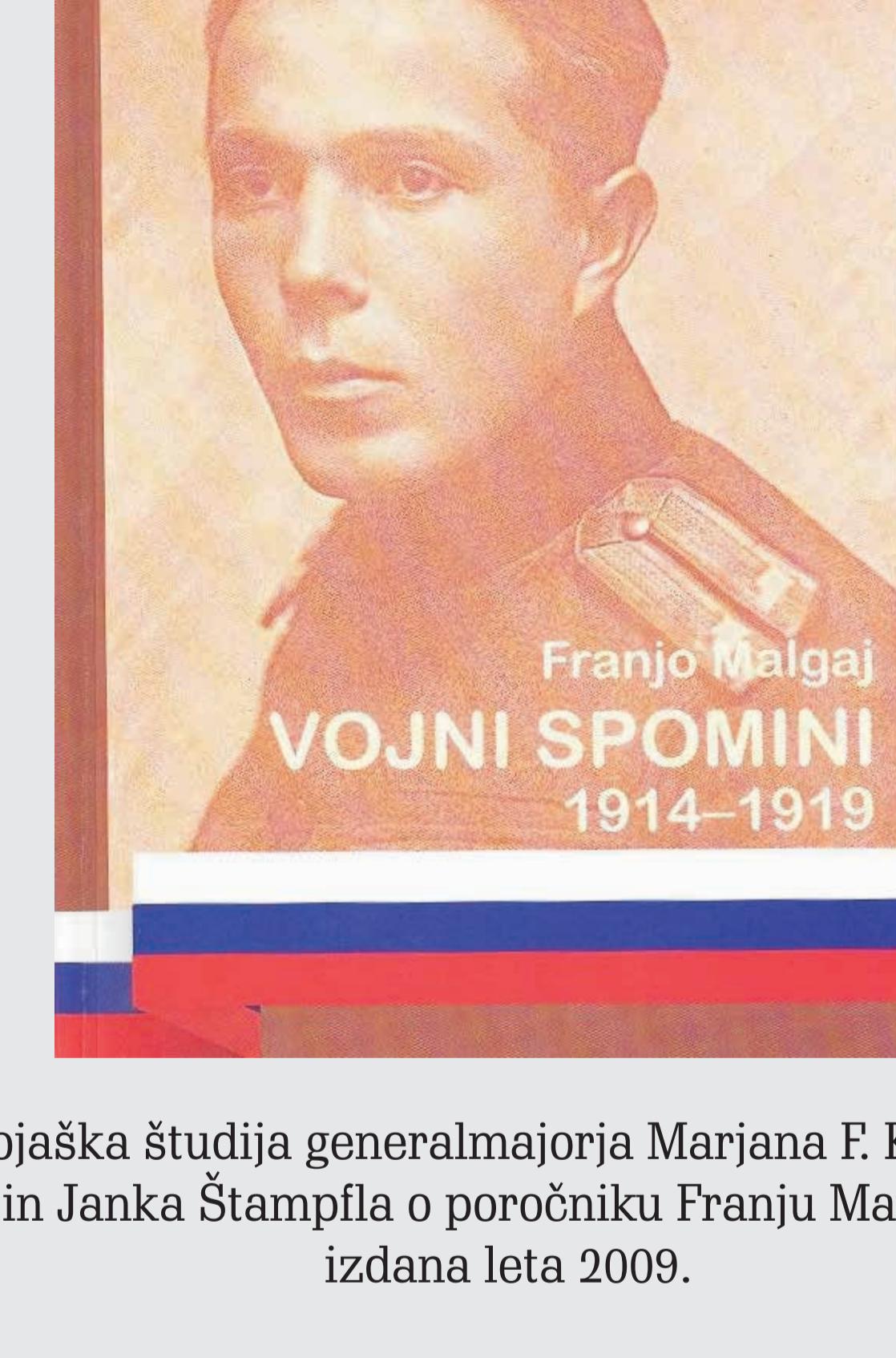
Novi spomenik Franju Malgaju na Šentjurskem pokopališču.

Na Mestnem trgu v Šentjurju stoji kip Franja Malgaja, ki ga je Kiar (Bogdan) Meško izklesal na kiparski delavnici leta 1998 in tako izkazal čast predniku svoje žene Bibiane, rojene Vajda.

Roman Požganica bralcu odkriva lepote koroške pokrajine, socialne razmere ter usodo Malgaja in soborcev v bojih za Koroško.

Vojška študija generalmajorka Marjana P. Krajanca in Janka Šamppla o poročniku Franju Malgaju, izdana leta 2009.

Filatelistično pripravljena maksimum karta, izšla ob predstavitvi knjige 'Vojni spomini', z osebno znakom in priložnostnim žigom, ki je bil v uporabi na pošti 3230 Šentjur, avtor Janko Šampfl.

Na OŠ Franja Malgaja Šentjur je stalna razstava »Slovenec sem« o življenju Franja Malgaja.

Po Malgaju so poimenovane ulice in Ljubljani, Mariboru, Celju, Velenju, Slovenj Gradcu, Šentjurju, Mežici, Radljah ob Dravi in na Ravnah na Koroškem.

Razstavo omogočila: Občina Šentjur

Avtorice razstave:
Tatjana Oset, Knjižnica Šentjur

Credivo:
Knjižnica Šentjur

Domoljubno društvo Franjo Malgaj Šentjur

Janko Šampfl

Oblikovanje simbola praznovanja obletnic:

Janko Šampfl

Jezikovni pregled:

Katja Kladnik

Obliskovanje:

Jana Špendl

Izdelava printov:

Studio Graffit d.o.o., Ljubljana

november 2014

KNJIŽNICA
ŠENTJUR

